

conserva ---» a. 1356 (CoDoACA vi, 320) Tan usual i conegut era en la nostra llengua, ja en el segle XIII, que fins s'usava metafòricament en coses de terra ferma: parlant de la gavella, d'un famós batlle concusionari i depredador «entrà per plaça e, ab 25 hòmens parens seus e de la sua *conserva* ---» (Camarasa, a. 1295, procés de Pere de Palau, CaCandi, *MiscHicCat* II, 185).

Ens el manllevaren els italians [aa. 1434, 1557, Jal, *Gloss. Nautique*, s. v.], els portuguesos [mj S. xv] i els castellans, puix que en aquestes llengües no apareix fins molt més tard que en la nostra, en cast. sorgeix en tres autors de 1440: Gonzalez de Clavijo («ir en una *conserba*» 'en companyia i guarda', *Viaje al Gran Tamerlan* CLXXXI, ed. Estrada, 1914); Díez de Games, *El Victorial*; i Frco. Imperial (*Dezir de las siete Virtudes*) i en un doc. referent a la jornada de Lepanto (on es parla de l'almirall oficial D. Juan de Austria, però no sé si no ho fa el vencedor català L de Requesens): veg la documentació en el DECH, CONSERVAR, n 1. També és digué abans *fer conservatge*, que és també oc. ant. id (b. ll. *conservaticum*), però l'it. *conservaggio*, per la seva terminació contradictòria de la llatina, és també suspecte de ser manllevat de la llengua del *Consolat de Mar*, on en efecte ja apareix en les parts més antigues: «Senyor de nau deu *fer conservatge* ab leny poc, o ab gran, si los mercaders de la nau ho volen» (no fos que els corsaris), *Consolat*, § 48 (Pard, p. 98).

Jà en el DCEC/DECH, tot prenent en consideració l'explicació de Moll (*Supl*, acceptada en el REW, 2160) vaig posar-la raonadament en dubte. Que vingui del ll. *conservus* 'company d'esclavatge' és una idea que fa bonic a qui té dicc llatí a la vista, per més que no sigui mot gaire freqüent, però que en fa menys a qui s'atingui als fets lexicals i a la versemblança morfològica i semàntica: no tant perquè no hi ha tals esclaus, i no solament perquè CON- en el pla romànic no forma derivats nominals i les formacions en -a i en -atge lliguen tan malament amb un radical substantiu i tan bé amb un punt de partida verbal, sinó perquè el que consta com a nàutic és *servar* 'navegar en bona direcció', expressió particularment catalana (no pas *servus* 'esclau'), i així es comprèn que era com dir 'navegar servant juntament'.

Observar [S. XIII], pres del ll. *observare* id : antigament només usat en textos d'abast legal o doctrinal; el pacte de treves ja citat entre la Seu d'Urgell i el comtat de Foix continua: «juram agradosamente que tingam e *observem* totes les sobredites coses e que o faczam tenir e *observar* a totz nostres omes» a 1244 (PPujol, *DocVgUrg*, 941); «molts savis hòmens antics --- havien ordonat lo dret --- e les cerimònies de les sepultures: e ab tan gran cura no les hagueren *observades*, si en llurs penses no haguessen per clar que la mort no destroevex l'ànima sinó lo cos tan solament», BMetge (*Somni*, I, NCL, 39.1) *Observable*

Observació [Lacav.]: molt millor i més planer que el llefiscós barbarisme afrancesat *remarca* que tant paladegen i rebreguen uns titulats .. puristes. *Observant*

[Belv.]; *observança*: «--- a instància de Fra P. S --- Sa Santetat havia un bulleto, ab lo qual se muda tot lo estat y modo de viure de dit monestir, posant en ell una nova *observansa* y reforma» en el Diet. Mun. de Bna. de 1628; «aquest costum és estat en *observansa* desde lo temps de nostres antepassats», Lacav; és dolent *observància*, introduït pels acastellanats predicadors de 1800; *inobservant*, -ança *Observatori* [Belv.]: *Observatori Fabra*, 1901. *Observament*

Preservar [S xv], pres del ll. tardà *praeservare* id : «Prevençió de gràcia divina, / qui us elegí en l'etern consistori, / Vos *preservà* de caur' en tal sentina: / la Vostra carn, d'on Déu pres la cortina / ---», Arnau Dezcós, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal* I, 581 3.3); «MORT --- ésser guardat y *preservat* del infern --- liberari, servari, vindicari, ab inferno», OPou (*ThPu*, 242); «nos defensarem y *preservarem* el anemic» carta del Consell de Perpinyà al de Bna, a. 1597 (RLR LVII, 481). Sembla preferible, i predominant, la pronúncia amb -s- sonora (*prazərbá, -vá, -vár*); conforme amb la de *reservar* *Preservació*: s'usà especialment en afers sanitaris: Jacme d'Agramont, *Regiment de preservació de pestilència* a 1349 (p p JVeny); també en els *Ardits* de 1530 es refereix a la pesta «la *preservatió* del dit mal»; 1725, *DAG Preservant Preservatiu* [Lacavalleria]. *Preservatori*

Reservar [fi S. xiv, Eiximenis], pres del ll. *reservare* id : «en les glésies hon s'estoja o s *reserva* lo cors preciós de Jesuchrist ---» (*L. dels Àngels, DAG*, i amb ex. de «*reservar* del pecat» en JBMasdovelles, S. xv), en sentit modern Lacav.: «*reservar* manteniments per a tot l'any», «lloc per a *reservar*-los», «jo vos *reservaré* això»; *reservar-se* Belv. *Reservat* [Belv.] *Reserva* [Lacav.]: «cos de *reserva* (en fet de guerra)», «posar fruits en *reserva*»: evitar l'horrenda americanada *reservació*, de turistes a la ianqui i saltataulells d'hotellet (sempre s'ha dit: *ja tinc reserva, fer una reserva*). *Reservable* *Reservista* *Reservatiu, reservatori*

Servatge, V. servir *Servatiu, V. servir* *Servecial, servei, V. servir* *Servellera* per *cerv-*, *V. cervell* *Servent, serventa, serventalla, serventesc, V. servir* *Server, servera, servereta, serverina, serverola, V. serva* *Servesi, servei, servi, servici, servicable, servicial, servidor, -dora, servul, servulisme, servilitat, serviment, servunt, V. servir* *Serviola, V. servo* (II, 689a30-33)

SERVIR, del ll. SĚRVĪRE 'ser esclau', 'fer d'esclau', 'fer de servidor', 'prestar-se a fer ---', 'ser útil, servir per a', derivat de SĚRVUS 'esclau, serf'. □ 1ª doc : fi S. XI

«La cavalleria de Mir Guilbert, qui no m'és *servida*», doc de c. 1090, alta vall del Segre (MiretS, *RHisp* XIX, 12): el fet de ser cavaller d'un senyor sobirà s'anomenava *una cavalleria*, aquell cavaller havia de prestar el servei feudal corresponent, i si se n'abstenia no «*servia*», la cavalleria no era *servida* (cf. *desmentir* MENTIR). «D'En B. dez Vilar --- fo la casa de Sen Pere --- robada --- traschne un libre, que vené --- e trasch-ne autre --- per què, sen<y>ors, l'es-